

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی لریستان

Lorestan Chamber of Commerce, Industries, Mines & Agriculture

بررسی مشکلات صادرکنندگان استان لرستان در رفع تعهدات ارزی

تهیه و تنظیم: دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی

شهریور ۱۳۹۹

مقدمه

سیاستهای اعمال شده در خصوص نحوه رفع تعهدات ارزی به دلیل ناکارآمدی، ایجاد سردرگمی در بین صادرکنندگان، عدم تطابق با واقعیت ها و هزینه های صادرات کشور، واقعی نبودن ارزش پایه گمرکی و ... نه تنها منجر به افزایش ورود ارز به کشور نگردیده بلکه پس از هر اصلاحیه و ابلاغ دستورالعمل جدید تاثیر منفی بر نرخ ارز گذاشته است و منجر به افزایش قیمت ارز و همچنین کمبود ارز مورد نیاز جهت واردات کالاهای اساسی و مواد اولیه مورد نیاز کشور شده است. این روند با انقباض سیاستها و اجبار بیشتر بر محوریت و تمرکز بر بازار نیما در سال ۹۹ در کنار تأثیرات دیگر ناشی از مسائل اقتصادی کشور و بازارهای دیگر (مسکن، طلا، بورس) موجب افزایش بی سابقه قیمت دلار تا سطح ۳۲ هزار تومانی گردید.

محدودیت های ایجاد شده در بسته مذکور جهت رفع تعهدات ارزی و عدم امکان ارتباط منطقی بین صادرکنندگان و واردکنندگان جهت تأمین ارز مورد نیاز موجب افزایش تقاضای ارز از بانک مرکزی و طولانی شدن زمان ثبت سفارش و تخصیص ارز نیز شده است.

همچنین در بسته سیاستی نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات سال ۹۹ در مقایسه با سنوات قبل، محدودیت هایی جهت استفاده از ارز برای خود و یا برای واردات در مقابل صادرات به وجود آمده است و رفع تعهد ارزی از طریق روش واردات در مقابل صادرات به موارد خاصی محدود شده است به نحویکه تأمین متقابل ارز صرفاً به برای گروهی از واردکنندگان از طریق ارز حاصل از صادرات گروهی از صادرکنندگان به صورت مستقیم حسب مورد با توافق وزارت صمت و یا وزارت نفت با بانک مرکزی و ثبت در سامانه نیما امکان پذیر شده است.

دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی به منظور شناسایی مشکلات و تعیین میزان اثرگذاری بسته های سیاستی بازگشت ارز طی سالهای ۹۷ تا ۹۹ بر فعالیت صادرکنندگان استان، اقدام به تهیه پرسشنامه آنلاین و ارسال آن

برای صادرکنندگان استان نموده است. بر اساس نتایج حاصله با توجه به مشکلات متعدد ایجاد شده برای صادرکنندگان در برگشت ارز حاصل از صادرات خود که اغلب ناشی از بخشنامه‌ها و سیاستها ابلاغی از سوی بانک مرکزی و سایر نهادها و ارگانهای مربوطه می باشند، ۶۷٪ از صادرکنندگان استان محصولات خود را از طریق واسطه صادر می نمایند. تعدادی از واحدهای صادراتی استان که در سالهای اخیر نیز به عنوان صادرکنندگان برگزیده استان انتخاب شده اند در حال حاضر محصولات خود را از طریق واسطه صادر می نمایند.

میزان رفع تعهدات صورت گرفته توسط صادرکنندگان استان

تعداد صادرکنندگان استان از ابتدای سال ۹۷ تا کنون، ۴۹ نفر (اعم از حقیقی و حقوقی) بوده است. کل مبلغ تعهدات ارزی استان طی این مدت ۶۴۶۸۴۳۲۶ یور بوده است که مبلغ ۳۶۴۰۷۶۴۸ یور آن رفع تعهد شده است. از مجموع ۴۹ صادرکننده، ۱۶ صادرکننده بیش از ۷۰٪ از تعهدات خود را ایفا نموده اند.

میزان رفع تعهدات ارزی ۲۳ صادرکننده استان نیز که مبالغ صادرات آنها اغلب جزئی بوده صفر در صد می باشد. البته در میان این واحد ها نام دو واحد فعال استان که در سالهای قبل از جمله صادرکنندگان برگزیده استانی نیز بوده اند و میزان صادرات آنها نیز بیش از یک میلیون یورو است دیده می شود. علت اصلی عدم ایفای تعهدات ارزی توسط این دو واحد بر اساس اظهارات شخص ایشان مشکلات ناشی از تحریم ها و انتقال ارز به داخل کشور عنوان شده است.

اصلی ترین مشکل پیش روی صادرکنندگان در رفع تعهدات ارزی

اهم مشکلات بسته سیاستی برگشت ارز حاصل از صادرات سال ۹۹ (پیوست ۱) به قرار زیر می باشد:

- محدود بودن روشهای برگشت ارز به چرخه اقتصادی به دو سامانه نیما و سنا

- محدود بودن تأمین ارز واردات در مقابل صادرات به تاییدیه وزارت صمت که روندی بسیار طولانی، غیر منطقی و غیر عملیاتی است و عملاً این روش را فاقد تاثیر گذاری نموده است.
- تعیین مدت ۴ ماه برای ایفاد تعهدات که برای بسیاری از گروه های کالایی غیر ممکن و با توجه به شرایط تشدید تحریم ها انجام تکالیف در این مدت را غیر ممکن می نماید.
- مکلف بودن آن دسته از صادرکنندگان که بخشی یا تمام تعهدات خود را ایفا ننموده اند به ایفای تعهدات در بازار دوم (سامانه نیما) به نرخ روز پایانی مهلت یا قیمت روز بازار هر کدام کمتر باشد.
- عدم شفافیت و تعیین تکلیف منطقی در خصوص پروانه های صادرات از محل ورود موقت
- تعیین مالیات های سنگین به جهت حذف نرخ صفر مالیاتی صادرات و عدم عودت مالیات بر ارزش افزوده صادرکنندگانی که تعهدات خود را به هر علتی در زمانهای اعلام شده ایفاد ننموده اند.
- تشکیل پرونده های متعدد قضایی و تعزیراتی برای صادرکنندگان که در تاریخ صادرات کشور بی سابقه بوده است.
- عدم امکان پرداخت و یا تمدید تسهیلات واحدهای تولیدی و تجار به دلیل عدم ایفای کامل تعهدات ارزی

البته با توجه به بخشنامه شماره ۹۰۸۲۹ مورخ ۹۹/۰۸/۱۲ معاونت اقتصادی ریاست جمهوری (پیوست ۲) واردکنندگان میتوانند ارز مورد نیاز خود را از محل ارز صادرکنندگان (خود یا غیر) به میزان کوتاژ صادراتی به شکل واردات در برابر صادرات تأمین نمایند. که این موضوع در رفع مشکلات پیش روی صادرکنندگان جهت رفع تعهدات ارزی بسیار موثر خواهد بود.

براساس نتایج حاصل از بررسی صورت گرفته توسط دبیرخانه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی نیز اصلی ترین مشکلات پیش روی صادرکنندگان استان جهت رفع تعهدات ارزی به شرح زیر می باشد:

۴۴٪	مشکلات موجود جهت انتقال ارز به داخل کشور
۳۱٪	عدم امکان رفع تعهدات ارزی به روش واردات در مقابل صادرات (واگذاری کوتاژهای صادراتی به غیر)
۱۳٪	عدم شفافیت در روند صادرات از محل ورود موقت
۶٪	بالا بودن ارزش پایه صادراتی اعلام شده از سوی گمرک
۶٪	کوتاه بودن مهلت تعیین شده جهت رفع تعهدات ارزی (۴ماه)

انتقال ارز حاصل از صادرات به داخل کشور

تشدید فشار تحریم ها بر نهاد مالی کشور صادرکنندگان را با مشکلات متعددی جهت انتقال ارز مواجه نموده و همانطور که در نتیجه حاصل از این پرسشنامه مشاهده می گردد اغلب صادرکنندگان ارز حاصل از صادرات خود را از طریق صرافی ها و به صورت ریالی به کشور وارد می کنند.

روشهای مورد استفاده توسط صادرکنندگان در استان به شرح زیر می باشد:

۷۵٪	از طریق صرافی ها به صورت ریالی
۱۲,۵٪	از طریق صرافی ها به صورت ارزی
۱۲,۵٪	به صورت نقدی
٪.	به صورت حواله ارزی

مهلت زمانی تعیین شده جهت رفع تعهدات ارزی

مشکلات ناشی از اعمال تحریم ها موجب گردیده که بسیاری از کالاها در بنادر کشورهای مقصد به منظور تغییر اسناد جهت دور زدن تحریم ها معطل گردند همچنین کالاهای بسیاری نیز به دلیل مشکلات پیش آمده برای کشتی رانی کشور نیز مدت زمان زیادی را تا بارگیری در بنادر داخل کشور معطل می گردند.

لذا فرصت ۴ ماهه در نظر گرفته شده در بسته سیاستی بازرگشت ارز سال ۹۹ برای برگشت ارز توسط صادرکنندگان مناسب نبوده و موجب می گردد که بسیاری از صادرکنندگان قادر به ایفای تعهدات خود نباشند.

همانطور که در نمودار فوق مشاهده می گردد بیش از ۵۰٪ از صادرکنندگان استان در بازه زمانی کمتر از ۴ ماه قادر به وصول مطالبات از شرکاتی تجاری تجاری خود نبوده و در نتیجه قادر به ایفای تعهدات ارزی خود در مهلت زمانی تعیین شده در بسته سیاستهای ارزی سال ۹۹ نبوده که این موضوع بر اساس بند ۷ بسته مذکور مشکلات بسیاری برای ایشان به بار خواهد آورد.

بر اساس نتایج حاصل از بررسی صورت گرفته بیش از ۵۰٪ از صادرکنندگان مدت زمان لازم جهت انتقال ارز حاصل از صادرات به داخل از کشور را بیش از ۴ ماه عنوان کرده اند:

کمتر از دو ماه	۳۷٪
بین ۲ تا ۴ ماه	۱۲٪
بیش از ۴ ماه	۵۱٪

محدودیت تعیین شده جهت واردات در مقابل صادرات خود

در بسته سیاستی برگشت ارز حاصل از صادرات سال ۹۹ بنگاههای تولیدی/صادراتی به منظور تأمین نیازهای وارداتی خود میتوانند حداکثر ۳۰ درصد منبع ارزی حاصل از صادرات خود را استفاده نمایند. در حالیکه بسیاری از صادرکنندگان در سطح کشور، تولیدکنندگانی هستند که نیاز زیادی به ارز برای واردات مواد اولیه و ماشین آلات و تجهیزات مورد نیاز خود برای تولید دارند، لیکن با توجه به بسته اخیر بانک مرکزی دچار محدودیت شده اند. محدودیت در نظر گرفته شده در تبصره ۱ بند ۱ سیاستهای ارزی سال ۹۹، باعث ایجاد مشکلاتی برای صادرکنندگان جهت تأمین مواد اولیه، تجهیزات و... مورد نیاز خود شده است.

۳۷,۵٪	با استفاده از ۳۰٪ از ارزش حاصل از صادرات محصولات قادر به تأمین نیازهای وارداتی واحد تولیدی خود بوده اند
۳۱,۲۵٪	با استفاده از ۳۰٪ از ارزش حاصل از صادرات محصولات قادر به تأمین نیازهای وارداتی واحد تولیدی خود نبوده اند
۳۱,۲۵٪	تمام اقلام مورد نیاز واحد از داخل کشور و به صورت ریالی تأمین میگردد

همانطور که در بخش های قبل ذکر شد بر اساس بخشنامه شماره ۹۰۸۲۹ مورخ ۹۹/۰۸/۱۲ معاونت اقتصادی ریاست جمهوری این مشکل برطرف شده است.

ارزش پایه صادراتی

ماده ۱۶ قانون امور گمرکی تصریح دارد که ارزش گمرکی کالای صدوری، عبارتست از قیمت فروش کالا برای صدور به اضافه هزینه بیمه، باربری و حمل و نقل و سایر هزینه هایی که به آن کالا تا خروج از قلمرو گمرکی تعلق میگیرد و از روی سیاهه و اسناد تسلیمی صادرکننده تعیین می گردد. در صورت عدم ارائه اسناد و یا نامتناسب بودن ارزش اظهار شده به دلایل مستند، گمرک ارزش کالای صدوری را با استعلام از مراجع ذی ربط و بر اساس قیمت عمده فروشی آن در بازار داخلی به اضافه هزینه هایی که تا خروج از قلمرو گمرکی به آن تعلق میگیرد تعیین می نماید.

بر اساس بخشنامه شماره ۹۷/۹۷۹۰۷۳ مورخ ۹۷/۰۸/۱۳، گمرک جمهوری اسلامی ایران مبنای محاسبه نرخ ارز برای تعیین قیمت پایه کالای صادراتی را به نرخ نیمایی تغییر داد. استمرار تغییرات نرخ ارز باعث شده که ارزش پایه صادراتی کالاها دقیق نباشد و لذا تعهدی که از صادرکننده گرفته می شود نیز دقیق نیست. این مشکل باعث می شود که صادرکننده بد حساب شناخته می شود و کارتش تعلیق میشود، یا اینکه برای خوش حساب شدن باید ارز را از بازار آزاد خریداری کند.

در این ارتباط گمرک جمهوری اسلامی ایران همکاری لازم را جهت اصلاح نرخ های پایه صادراتی با بخش خصوصی اعمال نموده است، بنابر اعلام گمرک در سال ۱۳۹۸، ارزش کالاهای صادراتی حدود ۳۰٪ الی ۳۵٪ کاهش یافته است. لیکن سرعت افزایش یا تغییر نرخ ها به قدری بالاست که سرعت تغییرات در گمرک به پای تغییرات نرخ های کالاها نمی رسد. ضمن اینکه کاهش قیمت کالاهای صادراتی به صورت میانگین بوده و شامل تمامی کالاهای صادراتی نبوده است و دیگر اینکه قیمت پایه کالاهای صادراتی بر اساس نرخ نیمایی روز حدود ۸ الی ۱۰ هزار تومان محاسبه شده است.

نتایج حاصل از پرسشنامه نیز نشان می دهد که قیمت محصولات صادر شده از استان نیز کمتر از نرخ پایه صادراتی می باشد و این امر موجب گردیده که بخش عمده ای از صادرکنندگان محصولات خود را با هویت و کارت بازرگانی افراد غیر انجام دهند.

همچنین نتایج حاصل از بررسی صورت گرفته نشان می دهد که بالا بودن ارزش پایه صادراتی گمرک موجب گردیده ۹۳٪ از واحدهای تولیدی استان از صادرات محصولات خود منصرف گردند.

صادرات از محل ورود موقت

عدم شفافیت در مراحل ورود موقت و مشکلات ناشی از تامین ارز واحدهای تولیدکننده صادراتی را با مشکلات بسیاری مواجه نموده است. در همین راستا در نود و پنجمین جلسه شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی با توجه به ظرفیت خالی صنایع کشور و فلسفه وجودی ورود موقت برای پردازش و توسعه صادرات و ایجاد اشتغال در کشور، مقرر گردید شرایط ورود موقت مواد اولیه و نهاده ها و کالاهای واسطه ای مورد نیاز تولید کشور بدون ذکر منشأ ارز (با استفاده از منابع خارجی برای ورود موقت و بدون استفاده از منابع ارزی حاصل از صادرات) توسط بانک مرکزی و وزارت صمت مورد بررسی قرار گیرد. لکن تا کنون اقدامی جهت اجرایی شدن این مصوبه توسط بانک مرکزی صورت نگرفته است. علی رغم اینکه اغلب مواد اولیه و تجهیزات مورد نیاز واحدهای صادراتی استان در داخل کشور قابل تأمین میباشند ۳۳٪ از واحدهای صادراتی استان تا کنون با این مشکل مواجه شده اند.

رفع تعهدات ناشی از صادرات ریالی به کشورهای عراق و افغانستان در سال ۹۷

بر اساس مصوبه هیأت دولت از ۲۱ فروردین الی ۱۶ مرداد سال مجوز صادرات ریالی به دو کشور افغانستان و عراق به صادرکنندگان داده شد و امکان ثبت کوتاژهای صادراتی در سامانه جامع تجارت برای ایشان فراهم گردید. علی رغم پیگیری های صورت گرفته صادرکنندگانی که در بازه زمانی در نظر گرفته شده نسبت به ثبت اطلاعات اقدام نکرده اند در حال حاضر امکان ثبت اطلاعات در سامانه را نداشته و قادر به رفع تعهدات ارزی خود نمیشوند که این موضوع مشکلات بسیاری را برای ایشان ایجاد نموده است.

بر اساس بررسی صورت گرفته تنها ۲۹٪ در از واحدهای استان که در سال ۹۷ صادرات ریالی به کشورهای مذکور داشته اند موفق به ثبت کوتاژهای صادراتی خود در سامانه جامع تجارت نشده اند.